

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי פיי מהל' נדרים הל' ג סמג לאון רמב טוש"ע יוד"ח סי' רכ סע' ד:
י"ד ב מיי' שם הל"ב טוש"ע שם ספי' א':

פירוש הרא"ש

ליגזור ביום אחד. שיהא אסור למחרתו עד שתחשך גזירה משום היום יבא להמיר קודם שתחשך: היום ביום אחד מיהלך. כי יהיה סכור שיום אחד דייט כמו היום: אבל בהיום לא טעו אינשי להמיר קודם שתחשך כי פחות מעד שתחשך אי אפשר לפרש יום: כמאן אולא שבעתא דרב דרביה בר אבא בו' כרבי נתן בו'. נראה דלאו מהאי טעמא להמיר קאמר דלס' כן בכל הנדרים נמי אחר שקיימם נקנסיה להזכיריט שאלה אלף להסיף על טעמו של רב יוסף בל' דמשום גזירה לחודה לא הוה מנצרינן שאלה אלף כדאי' נמי דהא דיי' נתן קנסינן ליה ונפקא מינה שאס' הוה נדר של מזה כגון לשנות או לערות במזה אחת לא צריך שאלה: שאכור בשבת הבל: מהו דתימא יומי דקמי שבתא קאמר ולא כיון דאכור עצמו אלא ימי ההול' ולאדך פי' פשיטא שהוא אסור גם בשבת שהוא עומד בה מהו דמימא יומי דקמי שבתא אכירנא קאמר ולא זה השבט: פשיטא. שהוא מותר ב"ח הבל: כי איצטריך בהדש חסר לראש חדש של חדש חסר הוא דליצטרין כיוון דחדש הבל הוא חסר ממנא שזו הוא מלל שכן דרך רוב ההדשים אחד מלל ואחד חסר וכיון שזו מלל ראש חדש הבל הוא שני ימים הראשון הוא לשבתא חדש זה ויחמא יאכר בו: קא משמע לן דלא. והולכין אחר לשון בני אדם וקרו ליה ריש ירחא. ולאליך פירוש פשיטא שהוא אסור ציום החדש שהוא עומד צו בחדש חסר בחדש שנדר צו הוא חסר ממנא זה שעבר הוא מלל ויום זה שהוא עומד צו הוא לשבתא חדש שעבר ולא יאכר בו: קונם יין שאני בוועם. כגון שעמד בלמנע היום ואמר היום: אלא מהא ליבא למשמע מינה. דחד מניייהו דוקא ולא ידעינן הי מניייהו:

ס:

ר"ן

יום אחד. דאי שרית ליה לכשתחשך בלא שאלה אחי למיטעי נמי ציום אחד שיהא מותר לכשתחשך בלא משמע ליה דליכא מידי צין יום אחד להיום: היום ציום אחד מיהלף. דאי שרית ליה כי אמר היום לכשתחשך בלא שאלה אחי למשרי נמי אפילו באומר יום אחד.

אבל יום אחד צהיום לא מיהלף דהא כי אמר יום אחד עמד באיסורו מעת לעת הילכך לא מיהלף ליה למשרי כי אמר היום קודם שתחשך: ומה שנהגו עכשיו תענית יחיד בלא הוי אלף מנפרא ועד פניא ואפי' הכי לכשתחשך שריא ליה בלא שאלה ולא גזרינן משום יום אחד היינו משום שהדבר ידוע שדינו של תענית כן הוא ואין איסורו כשאר נדרים שכבר קבעו לו חכמים זמן הילכך אפילו שרית ליה לכשתחשך לא אחי לאחלופי חלוקין יום ולא אחי לאחלופי זה נ"ל: וראיתי לרשב"א ז"ל כאן מה שלא נראה לעיני שהוא ז"ל כתב דהיינו טעמא דגזרינן בזהיום משום שמקנת אותו יום הותר לו מתחלתו כאומר יום אחד וכיון דדמיין להדדי אחי לאחלופי אבל תענית דמתסר מתחלת היום לא דמי ליום אחד דמימר אמר להכי שרינא הכא לכשתחשך לפי שנאסרתי בתחלת היום אבל ציום אחד שלא חל איסורו מתחלתו אינו צדין שאהא מותר לכשתחשך. והאי פירושא לא סגי לי דהא באומר

היום שהצרכיחו לכשתחשך שאלה מי לא עסקינן דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר שנאסר מתחלתו כתענית יחיד אלף ודאי כדלמחרן. ומהאי טעמא נמי המקבל עליו להטענות יום אחד בשבת אין מחייבין אותו שיתענה כ"ד שעות דודאי לתענית שאמרו חכמים נתכוון דהיינו מקודם שיעלה עמוד השחר עד שתחשך: **כמאן אולא שמעתיא דרב ירמיה בר אבא כרבי נאן**. כלומר דמאי דמנצרינן ליה שאלה לחכם באומר היום לאו משום גזירה בלחוד דסבירא לן דלא שכיח כולי האי לאחלופי דמשום גזירה בלחוד נחמיר ביה וימיהו כיון דכי נדר לאו שפיר עבד כדר' נתן נהי דאי לא הוה שייך למגור כלל לא מחמרינן עליה לאצרכוי שאלה דאי הכי בכלהו נדרים נמי כי מטי ומניייהו נימא הכי מיהו כל היכא דשייך למגור כלל מחמרינן עליה

וקנסינן ליה הילכך אם היה נדר מזהו כגון ללמוד ולקיים מצוה בפרק ארבעה נדרים (לעיל כג). בסיעימא דשמיא: **שבת** זו אסור בכל השבת והשבת לשעבר **פשיטא**. דשבת דינו כלשעבר מהו דתימא יומי דשבתא קאמר משום דכיון שימי החול קריים יומי שבת נימא שלהם לצדם נתכוין ולא לאסור על עצמו יין בשבת קמשמע לן. ואית דגרסי' מהו דתימא יומי דמקמי שבתא קאמר קמשמע לן והיינו הך. מיהו הך נקחא ליכא לפרושה כלל לפירוש שני שפירשנו במשנתנו בעומד ציום השבת עסקינן: כי **איצטרין בחדש חסר**. שהחדש שבל אחר חדש של נדרו הוי חסר ואם כן חדש שנדר צו הוה ליה מלל ועושין בחדש חסר שבל שני ימים ראש חדש ויום ראשון הוי למללות חדש שעבר: מהו **דימא ראש חדש לשעבר**. שהרי יום ראשון של ראש חדש למללות חדש שעבר עושין אותו וסד"ל ליתסר ביה קמ"ל הא קרו ליה אינשי ריש ירחא ומש"ה אע"פ שהוא מכלל חדש ראשון כיון דריש ירחא קרו ליה מותר צו דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: ומהא שמעינן דבשטרות נמי כשהוא כותב ציום החדש הראשון כותב ציום החדש פלוני ואין כותבו על שם חדש שעבר ואם עשה כן השטר מוקדם ופסול שהשטר נעשה בחדש השני ויאמרו שקודם לכן נעשה שאין יום ראשון של חדש שני נקרא על שם החדש שעבר בלשון בני אדם וציום החדש השני כותב ציום שני לחדש פלוני ומחרתו יום שלישי ואם יכתוב יום שני יפסל משום מוקדם דכיון דלענין נדרים אמר' דיום ראשון דחדש חסר ריש ירחא קרו ליה הכי נמי דיינינן בשטרות דהא לקמן בסוף פרקין [סג]. מדמינן שטרות לנדרים וכן צדין דשטרות ומיזבין בלשון בני אדם הן בכל מקום. מיהו כתב הרשב"א ז"ל בשם המוסקפות דבגיטין צריך לכתוב ציום שלשים לחדש תשרי שהוא ראש חדש מרחשון כדי להחמיר: **איציעיא** לבו כו' **דיניה כהיום**. דלשמרי לכשתחשך או כיום אחד דליתסר מעת לעת: **אסור בה ובעיבורה**. נראה לי דרבותא דמתסר בעיבורה לנודר מתחלת השנה איצטרריך דסלקא דעתך אמינא בלא ליתסר אלף בשנים עשר חדש כרוב שנים קא משמע לן דמתסר בשלש עשרה דאי צנודר צר"ח

קונם יין פרק שמיני נדרים

רש"י

(א) יבמות קט: ע"ש גיטין מז: ע"ש לעיל כב. עט., (ב) הר"ן גורם לשעבר הוי ולתסר. ר"ש מדסויא, (ג) נדרכות כה. וש"ע ועיין לקמן עבא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ח"ל אביי אי הכי לגזור: (ב) שם משמיה דרב יוסף כמלן אולא הא שמעיה דר' ירמיה: (ג) שם שאנינו טועם כ"צ דף סג: (ד) רש"י ד"ה יום אחד בזהים לא מיהלף דאע"ג דביום אחד לא אסור לשמות וכו' ומשום האי טעמא וכו' לטוף מעת לעת כי היכא דלא ליחי למשרי בהיום מתאי יום ואילך דליכא למיחס דאמרינן הכא לא גמר עדיין היום ומידע ידיע דאסור בכל היום: **כמאן אולא**. הא שמעתמא דאמר רב ירמיה דצריך שאלה לחכם שאין יותר ע"פ עצמו כלל דמחמרינן עליה כמלן דלא עבד שפיר: **כרבי נאן וכו'**. הילכך צריך שאלה לחכם (א) הואיל ועבד איסורא דמחמרינן עליה ואין לו שקיים נדרו מעצמו אלא דצינא לא סבירא ליה דרב יוסף היכא דליכא לאוקומי ביה שאלה מנצרינן ליה שאלה כגון הכא דאמר היום דליכא למימר מעת לעת שאלה לחכם אבל כי אמר שבת וכולה מתנימין דליכא לאוקומי בזה שאלה דודאי לא משמע טפי אין צריך שאלה: **יומי דשבתא קאמר**. ימים דשצוע ולא דשבת עצמו: **פשיטא**. דיום ראש חדש נמי אסור שהרי יום ראש חדש נמנה לחדש זה הנכנס: כי **איצטרין**. למימני במתנימין לחדש חסר בחדש שהוא שני ימים ראש חדש ויום ראשון של ראש חדש משלים לחדש מלל (א) זה שעבר וזה הנכנס חסר הוא והוא נדר ציום ראשון של ר"ח: **לחדש שעבר הוי**. ולא ליתסר ביה: **קמ"ל**. (א) אפילו הכי כיון דקרו ליה ריש ירחא אסור ביה נמי: **דיניה כהיום**. כאילו אמר היום לחוד ומותר לכשתחשך: או **כיום אחד**. ואסור מעת לעת: איילמא

גליון הש"ס

גמ' אלא מהבא ליבא למשמע מינה. עיין צ"ח דף ע"א מד"ה אלף מההיא ול"ע:

מוקף רש"י

כאילו בבב במה. בשעת איסור הכמות (יבמות קט): לעומת (מז:): או: לעבות כוכבים (רעיל כב). ומוטא הוא דכמיב (דברים כג) וכי מחלל לגזור וגו', הא לא מחלל יהיה כן חטא (יבמות קט). והמקיימו. ולא נשאל עליו לחכם להמיר, על כאילו מקטיר עליה. על הבמה וגמר שוט שלם. לפי שכל יד כן הוא מרגיל עצמו בנדרים (גיטין מז): שעבר עליה שמי עבירות, אלף ילך אלל חכם וימירט כדי שלא יהא נצייל בך (יבמות קט). אלא מהא ליבא למשמע מינה. דודאי ממתי' לאו טלה דוקא, אלף חדש מניייהו דוקא, או רישא או סופא, ומא' אידך אטו ההוא, בלא ידעינן הי מניייהו דוקא דגממר מניה (שבת קכא).

חסר כלומר נדר בלמנע חדש מלל וחדש חסר אחריו שר"ח שני ימים ויום ראשון הוא להשלים יום של חדש שעבר דקס"ד דאסור צו קמ"ל דהא קרו אינשי ריש ירחא ליום ראשון של ר"ח ובחודש הבל דיינינן ליה שאנינו מניי בלשון בני אדם בחדש שעבר ולפירוש אחר פשיטא כיון דעומד צר"ח דאסור צו לא צרכא אלל לחדש חסר שראש חדש שלו שני ימים ונדר ציום ראשון ר"ח שעבר ולא נתכוון אלף בימי של חדש שעבר קמ"ל דקרו אינשי ריש ירחא ואינו נמנה בחדש שעבר והילכך כי אמר חדש זה מתסר ביה ויחמא טפי לישנא דחדש חסר לפירוש אחרון וכיון דקאמר דקרו ליה אינשי ריש ירחא א"כ כשכותבין כמובן או שטרות ציום ראשון של ר"ח כותבין יום פלוני שהוא ראש חדש ואין צריך לכתוב יום שלשים דהכי משמע לקמן (סג). דתנן עד ר"ח אדר (עב ר"ח אדר) הראשון ומדמה בגמ' הך בנייתא דשטרות [לנדרים] אלמא דין שטרות כדון נדרים בלשון בני אדם: פסק. ומיהו בגיטין טוב לכתוב שהוא יום שלשים לחדש טבת וכן כתב רבינו סם בכתובת בתו: דיניה בהיום. ומותר משתחשך או כיום אחד ואסור בזמנת לעת: **אלא** מהא ליבא למשמע מינה. בלא ידעינן הי דוקא או רישא או סופא: ת"ש קונם יין שאני בוועם השנה אסור בה עד סופה. ולא מיום ליום הילכך עד ראש השנה ואף כי נעצרה כל השנה עד סופה נקראת משנה זו: למה ליה [לביטוי]. פשיטא דאסור בה:

תוספות

חסר כלומר נדר בלמנע חדש מלל וחדש חסר אחריו שר"ח שני ימים ויום ראשון הוא להשלים יום של חדש שעבר דקס"ד דאסור צו קמ"ל דהא קרו אינשי ריש ירחא ליום ראשון של ר"ח ובחודש הבל דיינינן ליה שאנינו מניי בלשון בני אדם בחדש שעבר ולפירוש אחר פשיטא כיון דעומד צר"ח דאסור צו לא צרכא אלל לחדש חסר שראש חדש שלו שני ימים ונדר ציום ראשון ר"ח שעבר ולא נתכוון אלף בימי של חדש שעבר קמ"ל דקרו אינשי ריש ירחא ואינו נמנה בחדש שעבר והילכך כי אמר חדש זה מתסר ביה ויחמא טפי לישנא דחדש חסר לפירוש אחרון וכיון דקאמר דקרו ליה אינשי ריש ירחא א"כ כשכותבין כמובן או שטרות ציום ראשון של ר"ח כותבין יום פלוני שהוא ראש חדש ואין צריך לכתוב יום שלשים דהכי משמע לקמן (סג). דתנן עד ר"ח אדר (עב ר"ח אדר) הראשון ומדמה בגמ' הך בנייתא דשטרות [לנדרים] אלמא דין שטרות כדון נדרים בלשון בני אדם: פסק. ומיהו בגיטין טוב לכתוב שהוא יום שלשים לחדש טבת וכן כתב רבינו סם בכתובת בתו: דיניה בהיום. ומותר משתחשך או כיום אחד ואסור בזמנת לעת: **אלא** מהא ליבא למשמע מינה. בלא ידעינן הי דוקא או רישא או סופא: ת"ש קונם יין שאני בוועם השנה אסור בה עד סופה. ולא מיום ליום הילכך עד ראש השנה ואף כי נעצרה כל השנה עד סופה נקראת משנה זו: למה ליה [לביטוי]. פשיטא דאסור בה:

אי הכי ליגזור ביום א' משום היום א"ל היום ביום אחד מיהלף יום אחד בהיום לא מיהלף אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב [יוסף] כמאן אולא (א) שמעתיא דרב ירמיה בר אבא כרבי נתן דתניא(ב) רבי נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה: שבת זו אסור בכל השבת כולה: פשיטא מהו דתימא יומי דשבתא קאמר קמ"ל: חדש זה אסור בכל החדש ור"ח להבא: פשיטא כי איצטריכא "לחדש חסר מהו דתימא ראש חדש לשעבר הוי ולא ליתסר(ג) קמ"ל קרו אינשי ריש ירחא: שנה זו אסור בכל השנה כולה: איבעיא להו אמר קונם יין שאני בוועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד ת"ש ממחתייתן קונם יין (א) שאני בוועם היום אין אסור אלא עד שתחשך הא יום כיום אחד דמי אימא סיפא אמר יום אחד אסור מיום ליום הא יום כהיום דמי *אלא (א)מהא ליבא למשמע מינה אמר רב אשי ת"ש קונם יין שאני בוועם השנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה היכי דמי איילמא

חסר כלומר נדר בלמנע חדש מלל וחדש חסר אחריו שר"ח שני ימים ויום ראשון הוא להשלים יום של חדש שעבר דקס"ד דאסור צו קמ"ל דהא קרו אינשי ריש ירחא ליום ראשון של ר"ח ובחודש הבל דיינינן ליה שאנינו מניי בלשון בני אדם בחדש שעבר ולפירוש אחר פשיטא כיון דעומד צר"ח דאסור צו לא צרכא אלל לחדש חסר שראש חדש שלו שני ימים ונדר ציום ראשון ר"ח שעבר ולא נתכוון אלף בימי של חדש שעבר קמ"ל דקרו אינשי ריש ירחא ואינו נמנה בחדש שעבר והילכך כי אמר חדש זה מתסר ביה ויחמא טפי לישנא דחדש חסר לפירוש אחרון וכיון דקאמר דקרו ליה אינשי ריש ירחא א"כ כשכותבין כמובן או שטרות ציום ראשון של ר"ח כותבין יום פלוני שהוא ראש חדש ואין צריך לכתוב יום שלשים דהכי משמע לקמן (סג). דתנן עד ר"ח אדר (עב ר"ח אדר) הראשון ומדמה בגמ' הך בנייתא דשטרות [לנדרים] אלמא דין שטרות כדון נדרים בלשון בני אדם: פסק. ומיהו בגיטין טוב לכתוב שהוא יום שלשים לחדש טבת וכן כתב רבינו סם בכתובת בתו: דיניה בהיום. ומותר משתחשך או כיום אחד ואסור בזמנת לעת: **אלא** מהא ליבא למשמע מינה. בלא ידעינן הי דוקא או רישא או סופא: ת"ש קונם יין שאני בוועם השנה אסור בה עד סופה. ולא מיום ליום הילכך עד ראש השנה ואף כי נעצרה כל השנה עד סופה נקראת משנה זו: למה ליה [לביטוי]. פשיטא דאסור בה: